

Stolarczyk, Ryszard

Usługi dla ludności

Notatki Płockie 15/2-56, 21-23

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

twie. Bilans 75% członków i kandydatów zarejestrowanych jest w podregionie warszawskim. Stąd okres wyczekiwania na mieszkanie w tym podregionie przekracza znacznie 10 lat. Ten fakt, jak również duża liczba zarejestrowanych spółdzielców, nie związanych z podregionem ani miejscem pracy, ani miejscem zatrudnienia, wymaga także od rad narodowych nowego spojrzenia na problemy rozdziału mieszkań spółdzielczych. Podjęte w 1969 roku przez Prezydium WRN uchwały w sprawie zasad rejestracji kandydatów, przyjmowania na członków i rozdziału mieszkań spółdzielczych stwarzają warunki do rozsądnego rozwiązania problemu. Spółdzielnie budownictwa mieszkaniowego stają się głównym wykonawcą zadań, wynikających z określonej polityki lokalowej.

W ramach obowiązujących zasad rozdziału mieszkań spółdzielczych, **trzeba w maksymalnym stopniu rozwiązywać problemy miasta czy powiatu.** Dla przykładu: w 1970 roku trzeba będzie wyburzyć 810 domów, w których zamieszkuje 2902 rodziny. Potrzeba na ten cel 2615 mieszkań, a rady narodowe mogą zapewnić ok. 46% potrzebnych mieszkań. Do pełnego pokrycia tych potrzeb brakuje 1689 mieszkań. Niewątpliwie przeznaczone do dyspozycji rad narodowych rezerwy mieszkań spółdzielczych muszą całkowicie być przeznaczone na ten cel, chociaż to nie doprowadzi do pełnego zaspokojenia potrzeb. Właściwie współdziałanie w tej mierze

zarządów spółdzielni z prezydium rad narodowych winno doprowadzić do rozwiązania problemu tym bardziej, że część tych wyburzanych domów blokuje tereny przeznaczone do zainwestowania przez spółdzielnie już w 1971 roku.

Spółdzielnie budownictwa mieszkaniowego nie mogą prowadzić innej polityki niż prezydium rad narodowych, bo polityka lokalowa jest tylko jedna i służy interesom danego miasta, powiatu.

Prezydium rad narodowych poprzez Komisje d/s Koordynacji Rozdziału Mieszkań, nie mogą jednak realizować tej polityki z pozycji siły, bezposzanowania zasad samorządności spółdzielczej. Dlatego w tym zakresie **winno nastąpić zacieśnienie współdziałania prezydium rad narodowych z zarządami spółdzielni w rozwiązywaniu terenowych potrzeb mieszkaniowych i pełna eliminacja partykularnych, w złym tego słowa znaczeniu, interesów.**

Z przedstawionych wyżej uwag w zakresie przydziału mieszkań, na tle pracy Komisji d/s Koordynacji Rozdziału Mieszkań wynika, że doskonalenie metod działania w tym zakresie jest **ważnym ogniwem w kompleksowym rozwiązywaniu całokształtu gospodarki miejskiej.**

RYSZARD STOLARCZYK

Usługi dla ludności

Potencjał usługowy województwa warszawskiego w zakresie usług dla ludności, koordynowanych przez Komitet Drobnej Wytwórczości, liczony wartością wykonanych usług, wynosił na początku bieżącej 5-latki około 313,0 mln zł w gospodarce społecznej, z czego 188,0 mln zł w przemyśle drobnym. Szacunkowo potencjał usługowy sektora nie społecznej wynosił wówczas około 180 milionów złotych.

Przyjęty przez sesję WRN program rozwoju usług dla ludności na obecną 5-latkę zakładał, że powinny one osiągnąć dynamikę wzrostu na koniec 1970 roku w wysokości 232%, z czego w organizacjach przemysłu drobnego 249%. Zwrócono przy tym uwagę na konieczność szczególnego rozwoju niektórych rodzajów usług, a mianowicie:

- remontowo-budowlanych,
- radiowo-telewizyjnych,
- napraw sprzętu gospodarstwa domowego,
- motoryzacyjnych,
- ślusarsko-mechanicznych,
- pralniczych,
- gazyfikacji bezprzewodowej,
- fryzjersko-kosmetycznych.

Chodziło przede wszystkim o to, aby możliwe szybko zmniejszyć dystans, jaki dzieli województwo od innych regionów kraju w poziomie obsługi ludności.

Uzyskane w latach 1966—69 wyniki, w powiązaniu z planem roku 1970, wskazują, że zadania 5-latki zostaną wykonane zaledwie w 84,1%, mimo osiągnięcia przeszło dwukrotnego wzrostu wartości usług w stosunku do roku 1965.

W latach 1966—68 uzyskiwano wyższą dynamikę wzrostu niż średnio w kraju. W r. 1969 nastąpiło jednak wyraźne załamanie tempa rozwoju usług. Pomimo przyjęcia do planu najniższej na przestrzeni lat 1966—1969 dynamiki wzrostu, zadania wykonał jedynie państwowy przemysł terenowy i spółdzielczość ogrodnicza.

Podaż usług w czterech podstawowych pionach, które w stopniu największym partycypują w rozwijaniu usług dla ludności w miastach, a więc państwowym przemyśle terenowym, spółdzielczości pracy, inwalidzkiej i społeczeńskiej wzrosła w roku 1969, w porównaniu do 1965 roku, następująco:

WZPPPT	— 222,8%
WZSP	— 165,7%
WPSS	— 194,8%
OZSI	— 96,7%

Biorąc pod uwagę, że potencjał usługowy spółdzielczości pracy (197,5 mln zł) jest trzykrotnie wyższy od pozostałych trzech pionów łącznie, osiągnięty przyrost w spółdzielczości w latach 1966—69 jest wysoce niezadowalający. Nie nastąpił również postęp w usługach spółdzielczości inwalidzkiej.

W tym samym okresie odnotowano wzrost podaży usług w jednostkach handlowych w wysokości:

ZURT	— 270,0 ⁰ /o
Foto-Optyka	— 183,0 ⁰ /o

Pomimo znacznego przyrostu wartości usług, przypadającej na 1 mieszkańca, województwo odbiera znacznie od przeciętnego poziomu osiągniętego w kraju w ramach KDW. I tak:

	1966	1968
województwo	90,62 zł	127,29 zł
kraj	154,20 zł	191,07 zł

W samym województwie istnieje także poważne rozwarcie w wysokości podaży usług. Wartość usług w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest niższa w większości powiatów od średniej wojewódzkiej. **Tylko miasta wydzielone oraz powiaty: mławski, pruszkowski, pułtuski i wyszkowski legitymują się średnimi, wyższymi od przeciętnej w województwie.**

W porównaniu do średnich w skali kraju podaż usług w niektórych branżach w województwie jest wyjątkowo niska. Np. wartość usług pralniczych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła w województwie około 7 zł, przy średniej w kraju 21 zł, usług odzieżowych — w województwie 8 zł, w kraju 31 zł, usług motoryzacyjnych — 5 zł w kraju 8 zł. Udział usług remontowo-budowlanych w ogólnej wartości usług dla ludności wynosi w województwie 11,2⁰/o, przy odpowiednim wskaźniku w skali kraju 20,1⁰/o.

Powyższe dane wskazują, że **dysproporcje w spożyciu usług przez mieszkańców naszego województwa, w porównaniu z innymi województwami, nie uległy istotnemu złagodzeniu, a poziom konsumpcji usług w województwie jest w dalszym ciągu jednym z najniższych w kraju.** Trzeba wyraźnie stwierdzić, że w szeregu przypadków brakowi większego zainteresowania rozwojem usług ze strony bezpośrednich podmiotów gospodarczych oraz ich organizacji wojewódzkich towarzyszy słaba egzekucja ustaleń i decyzji ze strony prezydów rad narodowych. Np. na ostatnich konsultacjach nad projektem planu, w miesiącu październiku, niektóre prezydya zgłaszały postulaty o zmniejszenie zadań usługowych, wyznaczonych przez organizacje wojewódzkie dla przedsiębiorstw i spółdzielni z ich terenu. Jest to tym bardziej niezrozumiałe, że problemy związane z rozwojem usług nie tkwią w braku środków, że nie limituje się w usługach dla ludności ani zatrudnienia ani funduszu płac.

W dalszym ciągu w województwie mamy tylko 21 osób zatrudnionych w usługach na 10 ty-

siętych mieszkańców, przy średniej w skali kraju, wynoszącej 42 osoby. Należało by zatem w sferze usług zatrudnić około 5,5 tysiąca osób, aby osiągnąć aktualną przeciętną zatrudnienia w skali kraju w usługach.

Opracowane w IV kwartale ub. roku projekty powiatowych programów rozwoju usług dla ludności na nową 5-latkę potwierdzają fakt nie wykorzystania możliwości i wpływu, jaki posiadają gospodarze miast i powiatów na poprawę obsługi ludności na swoim terenie. Zabrakło w większości wypadków inicjatyw, wychodzących zdecydowanie ponad poziom zadań określonych wstępnie we wskaźnikach do projektu planu 5-letniego na lata 1971—75. A przecież gospodarze miast muszą zapewnić podaż usług nie tylko do poziomu gwarantującego sprawną obsługę mieszkańców miasta, muszą mieć na uwadze, że miasta stanowią ośrodki społeczno-gospodarcze mikroregionów, a stąd potrzeba rozwoju potencjału usługowego, zapewniającego obsługę mieszkańców najbliższych okolic.

Struktura funkcjonalna sfery usług, szczególnie w odniesieniu do zakładów, musi być dostosowana do koncepcji rozwoju województwa, zawartej w planie regionalnym i polegać na stopniowym nasyceniu siecią zakładów poszczególnych ośrodków — w zależności od branży i rodzaju usług. Część zakładów usługowych, ze względu na mniejszą częstotliwość korzystania, musi być z natury rzeczy zlokalizowana w miastach. Aktualnie istnieją poważne braki w rozwoju sieci usługowej. Potwierdzeniem powyższego jest fakt, że i w zakresie ilości zakładów, przypadających na 10 tys. mieszkańców, województwo należy do „odstających”, gdyż wskaźnik dla województwa wynosi 16, przy średnim w kraju 21 zakładów.

Podstawową przyczyną zbytu powolnego rozwoju usług w województwie jest w dalszym ciągu szczupła baza materialno-techniczna. Dotyczy to w szczególności powierzchni i lokali pod działalność usługową. Nie można jednak obok przyczyn obiektywnych, takich jak:

- wyczerpanie się rezerw lokalowych w istniejących w miastach obiektach,
- trudności z wykonawstwem w niektórych rejonach województwa,
- poślizgi w budownictwie mieszkaniowym

nie dostrzegać nie wykorzystanych możliwości w rozwoju bazy usługowej, jakie w bieżącej 5-latce stwarzał limit inwestycyjny na usługi, poważne środki w ramach inwestycji pozalimitowych czy funduszu aktywizacji małych miast.

W trakcie realizacji zadań obecnego planu 5-letniego wyraźnie odczuwało się skoncentrowanie uwagi i inicjatywy działaczy gospodarczych miast wokół problemów mieszkaniowych, produkcyjnych itp.

Oddziaływanie miejskich rad narodowych w tym okresie na działające w miastach przedsiębiorstwa i spółdzielnie było niewystarczające i pozwalało na szereg dowolności w wyborze kierunków rozwoju. Pomimo np. wyraźnych wytycznych, aby przedsiębiorstwa i spółdzielnie o przypadkowych profilach produkcyjnych w miastach strefy podwarszawskiej czy ośrodkach ponadregionalnych nie upatrywały perspektyw swego rozwoju w sferze produkcji, ale zdecydowanie przedstawiały działalność usługową, wykorzystując posiadane powierzchnie i kadrę, nie notowano w roku ub. pozytywnych w tym zakresie inicjatyw terenowych.

Przyjęte na rok 1970 zadania w zakresie możliwości usług dla ludności dla organizacji przemysłu drobnego są wyższe o 16,5%, w porównaniu z rokiem ub. Wzrost dla czterech podstawowych pionów, działających na terenie miast określono na poziomie:

- państwowy przemysł terenowy — 15,9%
- spółdzielczość pracy — 18,5%
- spółdzielczość inwalidzka — 4,1%
- spółdzielczość „Społem” — 11,7%

Chociaż w latach 1967—68 uzyskiwano średnią dynamikę rozwoju usług wyższą, niż założono w planie na r. 1970, to jednak biorąc pod uwagę, że w roku ubiegłym uzyskano wzrost w porównaniu do r. 1968 w wysokości 1,2%, realizacja przyjętych zadań będzie wymagała szczególnej troski i zainteresowania ze strony prezydentów i komisji miejskich oraz powiatowych rad narodowych. Chodzi bowiem o to, aby poprzez wykonanie zadań bieżącego roku stworzyć niezbędne warunki dla dalszego postępu w obsłudze ludności w latach 1971—75.

Musi nastąpić przezwyciężenie ujemnych zjawisk, które szczególnie mocno zaakcentowały się w roku ubiegłym.

Szczególne zadania stoją więc przed prezydiami i aktywnym społeczeństwem miast. Inicjatywy i wysiłki Wydziału Przemysłu, podejmowane w roku ubiegłym poprzez kierownictwa organizacji wojewódzkich, nie przyniosły oczekiwanej poprawy w działalności usługowej, ponieważ brak im było odpowiedniego wsparcia ze strony terenowych rad narodowych.

Konieczność zasadniczej rekonstrukcji organizacyjno-technicznej w usługach, głównie w odniesieniu do spółdzielczości pracy i ppt, musi być uznana nie tylko przez działaczy gospodarczych, ale i przez kierownictwo poszczególnych podmiotów gospodarczych. Uznanie nadrzędności rozwoju usług nad innymi zadaniami przemysłu drobnego w miastach strefy WZM, czy mieście Płocku, jest jedynym, prawidłowym kierunkiem działania, a rady narodowe tych miast nie mogą godzić się z dotychczasowym stanem i popierać inicjatywy przedsiębiorstw i spółdzielni w sferze produkcji, niezgodnych z przyjętym kierunkiem działania.

Prezydium rad narodowych, współdziałając z prowadzonym procesem rekonstrukcji, powinny stosować odpowiednią politykę w sprawach przekazywania zakładów między przedsiębiorstwami, łączenia lub wyodrębniania przedsię-

biorstw usługowych, przydziału lokali i realizacji zadań inwestycyjnych.

Szczególnie istotna jest tu sprawa gospodarki lokalami, gdyż niedobór w stosunku do przyjętego planu uzysku powierzchni dla usług na bieżącą 5-latkę wyniesie około 25%. Budownictwo osiedlowe posiada również poważne zaległości w realizacji urządzeń towarzyszących w tym lokali dla usług. W roku bieżącym prezydium miejskich rad narodowych powinny dokończyć ścisłego rozliczenia zaległości z lat 1966—1970 w budowie lokali dla usług i przyjęć program ich wyrównania w najbliższych latach. Przewidywane zmniejszenie napięć między poziomem inwestycji a wykonawstwem stworzy korzystniejsze warunki do realizacji urządzeń towarzyszących budownictwu mieszkaniowemu, stosownie do normatywów budowlanych.

Obok tych przedsięwzięć typu zasadniczego, które poprawią strukturę organizacyjną i działalność w sferze usług, istnieje konieczność usprawnienia bieżącej działalności zakładów usługowych.

Prezydium rad narodowych posiadają bogate materiały informacyjne o istniejących niedociągnięciach w pracy zakładów usługowych z ustaleń nie tylko organów kontrolnych, ale również z szeroko przeprowadzonej kontroli społecznej. Rzadkimi przypadkami są dziś jeszcze kompleksowe oceny działalności przedsiębiorstw i spółdzielni, gdzie obok wskaźników wykonania planu rozpatruje się ustalenia kontroli, dotyczące gospodarki w zakładach usługowych czy ogólnego funkcjonowania sieci usług.

Zwiększony nadzór ze strony mnrn nad działalnością zakładów usługowych powinien w ramach bieżącej działalności przynieść przede wszystkim poprawę jakości świadczonych usług, rzetelną i pełną ewidencję wykonywanych usług, celowe zużycie materiałów wydzielanych specjalnie dla działalności usługowej, wykorzystanie lokali oraz urządzeń zgodnie z przeznaczeniem.

Działalność taka ze strony prezydentów miejskich rad narodowych pozwoli w znacznie większym, niż dotychczas, stopniu związać istniejące zakłady z potrzebami wynikającymi z ogólnego rozwoju miast.

WŁODZIMIERZ SOBIESZCZUK

Rozwój i zadania handlu

Szybkie tempo rozwoju gospodarczego województwa warszawskiego oraz postępująca urbanizacja miast nakładają na handel szczególny obowiązek elastycznego kształtowania zapotrzebowania, odpowiednio do zwiększającego się rynku i zmian w wymaganiach ludności. Zadania te realizują 172 przedsiębiorstwa i spółdzielnie handlowe, prowadzące w miastach

i osiedlach województwa m. in. 3225 sklepów, 270 otwartych zakładów gastronomicznych oraz 75 piekarni. Ponadto na terenie miejskim pracuje 112 piekarni rzemieślniczych.

Pomimo poważnego przyrostu sklepów, zakładów gastronomicznych i piekarniczych, jakie osiągnięto w województwie w ostatnich latach, baza materiałowo-techniczna handlu na